

حمایت بین‌المللی حق مالکیت فکری و مزایای ضمیمه کنوانسیون برن برای کشورهای در حال توسعه

اسدالله امامی^۱

چکیده

ضمیمه معاهده برن که جنبه حمایتی به نفع کشورهای در حال توسعه دارد^۱، مشتمل بر ۶ ماده، حاوی مقررات ویژه‌ای است که در کنفرانس پاریس سال ۱۹۷۱ میلادی به تصویب رسید و به موجب آن، در چارچوب ضوابط کنوانسیون بین‌المللی برن، راه‌کارهایی به نفع کشورهای در حال توسعه، در زمینه رفع محدودیت و ممنوعیت‌های کپی‌رایت، در مورد ترجمه و تکثیر آثار علمی و فرهنگی مورد نیاز در امور مربوط به آموزش، تدریس و تحقیق، اتخاذ و به کنوانسیون مزبور الحاق گردیده است، البته طبق ضوابط پیش‌بینی‌شده در ضمیمه کنوانسیون برن، کشورهای در حال توسعه و اتباع آن‌ها با در نظر گرفتن حق تألیف متعارف مؤلفان و تضمین پرداخت آن و حفظ حقوق معنوی مؤلفان ملی کشورهای پیشرفته، تحت شرایط ویژه مقرر در ضمیمه الحاقی، می‌توانند نسبت به ترجمه و یا تکثیر آثار مزبور، با اخذ مجوز لازم، اقدام نمایند.

لازم است توضیح داده شود که اصل معاهده برن در سال ۱۸۸۶ میلادی به منظور حمایت بین‌المللی حقوق مادی و معنوی مؤلفان آثار علمی، ادبی و هنری، به تصویب اعضای کشورهای شرکت‌کننده در کنگره برن رسید و در تاریخ پنجم دسامبر ۱۸۸۷ میلادی لازم‌الاجرا گردید. ناگفته نماند که معاهده یا کنوانسیون برن، نخستین و مهم‌ترین سند بین‌المللی در زمینه حمایت از حقوق پدیدآورندگان آثار علمی، هنری و ادبی و پایه اساسی شناسایی حقوق مالکیت فکری و حمایت از حقوق مؤلفان، و مصنفان هنرمندان در سطح جهانی محسوب می‌گردد. طبق معاهده مذکور ضوابطی در مورد آثار حمایت،

۱. عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.

حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار فکری، مدت حمایت و... پیش‌بینی گردیده بود که با توجه به تحولات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و گذشت زمان بارها مورد تجدید نظر قرار گرفت و در سال ۱۹۷۱ میلادی با توجه به مسائل جهانی ضمیمه‌ای در شش ماده به کنوانسیون مزبور افزوده شده که حاوی استثنائاتی در زمینه حق ترجمه و یا تکثیر آثار فکری مؤلفان اتباع کشورهای پیشرفته به نفع کشورهای در حال توسعه است.

واژگان کلیدی

معاهده برن، ضمیمه معاهده برن، کشورهای پیشرفته، کشورهای در حال توسعه، جنبه‌های حمایتی

مقدمه

حقوق ناشی از مالکیت فکری در تاریخ حقوق بشر سابقه چندان طولانی ندارد و شاید بتوان عمر واقعی وجود آن را به دو قرن اخیر نسبت داد. طبق مدارک موجود در کشور فرانسه بین سال‌های ۱۶۶۵ تا ۱۷۱۵ میلادی و در زمان امپراطوری لویی چهاردهم از طرف اداره مهنداری سلطنتی^۲ «Garde Des Sceaux» مجوزهایی برای چاپ کتاب صادر می‌گردید و در آن زمان، مجوز و امتیاز چاپ کتاب را «لتردوشانسولری»^۳ می‌نامیدند.

این مجوز، امتیاز مالکانه‌ای برای مؤلف یا منصف در چاپ کتاب ایجاد می‌کرد. مجوز یا امتیاز سلطنتی^۴ که برای مؤلف صادر می‌گردید، از طرفی نوعی وسیله نظارت و کنترل یا سانسور مطالب و آثار و افکار مؤلفان بود و از طرفی دیگر حق مالکیت برای صاحب اثر فکری به وجود می‌آورد و مورد حمایت دولت و حکومت قرار می‌گرفت. (مالکیت ادبی و هنری، ۱۹۷۴ م.) اولین قانون برای حمایت از حقوق مؤلفان در کشور فرانسه مربوط است به ۱۳ دسامبر ۱۷۹۱ که حکایت از مالکیت فکری آثار ادبی و هنری داشت و متعاقباً در سال‌های ۱۷۹۲، ۱۸۵۴، ۱۸۶۶، ۱۹۰۲، ۱۹۱۰، ۱۹۲۰، ۱۹۲۴، ۱۹۴۴ حقوق مالکیت فکری در این کشور تکمیل‌تر شد و سرانجام در تاریخ ۱۱ مارس ۱۹۵۷ قانون کامل‌تر و جامع‌تری در ۸۱ ماده تحت عنوان «قانون راجع به مالکیت ادبی و هنری» به تصویب رسید و قوانین مغایر قبلی منسوخ گردید، البته در جهت اصلاح و تکمیل قوانین و مقررات قبلی، مقررات دیگری در سال ۱۹۸۵ به تصویب رسید و در زمینه مسائل جدید نظیر برنامه‌های رادیو، تلویزیون، ویدیو، ماهواره و کامپیوتر نیز مقررات و ضوابطی پیش‌بینی گردید. همچنین به موجب قانون شماره ۵۹۷-۹۲ مورخ اول ژوئیه ۱۹۹۲ مقررات مفصلی در خصوص حقوق مؤلفان و مالکیت صنعتی وضع گردید.

با این ترتیب ملاحظه می‌شود که در فرانسه هرگز قانونگذاری متوقف نمی‌گردد و همراه با تحولات فنی و تکنولوژی و... در قوانین این کشور مرتباً تجدید نظر می‌شود و قوانین را حکم الهی و ثابت نمی‌دانند. (مجموعه قوانین مالکیت فکری، ۱۹۹۷ م.)

در کشور انگلستان برابر گزارش مورخ ۹ تا ۱۲ دسامبر ۱۹۹۷ سازمان جهانی مالکیت فکری «وایپو» وابسته به شورای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد «یونسکو» اولین قانون حق مؤلف در سال ۱۷۱۰ میلادی معروف به قانون ملکه «آن»^۵ به تصویب رسیده و متعاقباً تکمیل گردید.

در آمریکا و کانادا اولین قانون کپی‌رایت در سال ۱۷۹۰ و ۱۹۲۴ تصویب و متعاقباً اصلاح لازم به عمل آمد و در کشور آلمان می‌توان سابقه حق مالکیت فکری را هم‌زمان با پیدایش صنعت چاپ یعنی قرن پانزدهم میلادی دانست، ولی مقررات مفصل این مالکیت را مربوط به سال ۱۹۰۱ معرفی کرده‌اند و در کشور ایران در سال ۱۳۴۸ قانونی بدون ذکر حق مالکیت تحت عنوان «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان» به تصویب رسیده و تاکنون تجدید نظری در آن به عمل نیامده است، ولی اخیراً، لایحه‌ای تقدیم مجلس شده است.

موضوع مورد بحث این مقاله که عبارت از: حمایت بین‌المللی حق مالکیت فکری و مزایای ضمیمه کنوانسیون برن برای کشورهای در حال توسعه است، به طور خلاصه در سه گفتار به شرح آتی مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است:

حمایت بین‌المللی حق مالکیت فکری و مزایای ضمیمه کنوانسیون برن...

الف - معاهده برن و چگونگی پیدایش آن

با توجه به گسترش ارتباطات بین‌المللی، مقررات داخلی کشورها برای حمایت از حقوق مؤلفان و هنرمندان کافی نبود و توان آن را نداشت که از تجاوز به حقوق مالکیت فکری صاحبان آثار در سطح بین‌المللی جلوگیری کند. بنابراین می‌بایستی

در این زمینه اقداماتی چندجانبه و در سطح بین‌المللی و بین دولت‌ها، به عمل آمد. در همین راستا فکر گردهمایی جهانی شکل گرفت تا در این خصوص چاره‌اندیشی شود. اولین گردهمایی نمایندگان دولت‌ها در پاریس و در سال ۱۸۷۸ صورت گرفت و منجر به توافقی گردید که دولت‌های عضو این گردهمایی از حقوق مؤلفان کشورهای یکدیگر حمایت کنند و به دنبال آن در اثر تلاش و پیگیری‌های مجمع و گردهمایی جهانی پاریس با جلب نظر کشورهای دیگر در نهم سپتامبر ۱۸۸۶ معاهده‌ای به نام «معاهده معروف برن»^۶ در کشور سوییس به منظور حمایت از حقوق مالکیت فکری در سطح جهانی به امضای نمایندگان دولت‌های بیشتری رسید و تاکنون تعداد زیادی از کشورها از جمله چین^۷ به عضویت این معاهده و اتحادیه برن درآمده و به آن پیوسته‌اند.

البته معاهده برن اولین معاهده بین‌المللی است که به منظور حمایت از حقوق مؤلفان و هنرمندان به امضای تعدادی از نمایندگان دولت‌ها، رسیده و قبل از آن هیچ‌گونه ضابطه جهانی برای حمایت از مالکیت فکری در خارج از قلمرو حاکمیت کشورها وجود نداشته است.

معاهده برن با توجه به تحولات علمی و اقتصادی در سطح جهان، بارها مورد تجدید نظر قرار گرفته و اصلاحاتی در ضوابط آن صورت گرفته است^۸ و پس از مدتی، یعنی بعد از سال ۱۹۴۶ سازمان یونسکو وابسته به شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد عهده‌دار نظارت در اجرای ضوابط معاهده برن و حمایت از حقوق مؤلفان و هنرمندان در سطح بین‌المللی و جهانی گردید^۹ و در این زمینه فعالیت زیادی را شروع کرده، موافقت‌نامه‌های زیادی را به تصویب رسانده و کنگره‌های متعددی را نیز در این زمینه تشکیل داده است و این اقدامات سبب شد که در سال‌های ۱۹۷۱ و ۱۹۷۹ مجدداً اصلاحاتی در معاهده برن صورت

گیرد و بر تعداد کشورهای عضو این میثاق افزوده شود، به طوری که طبق اعلام ۱۹۹۳ سازمان جهانی فکری (وایپو، ۱۹۹۳ م.) تعداد اعضای معاهده برن به ۱۲۷ کشور رسید، البته تعدادی از کشورهای جهان از جمله کشور ایران تاکنون به معاهده برن نپیوسته‌اند که عدم عضویت در این معاهده به نظر چندان کار مفید و صحیحی نخواهد بود.

ب - فواید عضویت در معاهده برن

عضویت در معاهده برن فواید زیادی دارد که خلاصه اهم آن‌ها به شرح زیر است:

- مقررات معاهده برن، حامی حقوق مؤلفان و هنرمندان در سطح بین‌المللی است و همین حمایت، سبب تشویق متفکران و اندیشمندان هر کشور است و از فرار مغزها جلوگیری خواهد کرد.
- پیداشدن توان علمی، اقتصادی و اجتماعی که سبب رهایی از استعمار فکری، اجتماعی و اقتصادی افراد و کشورها خواهد شد.
- رشد فرهنگی و اخلاقی ناشی از آثار فکری فلاسفه و اندیشمندان مورد حمایت، سبب نزدیکی ملل جهان و پیوستگی بین آنان خواهد شد و بشر به آن درجه از فضیلت خواهد رسید که واقعاً بنی‌آدم اعضای یک پیکر گردند و اعمال و رفتار غیر انسانی متروک، جنگ و اعمال خشونت‌آمیز و تجاوز به حریم انسانیت منتفی گردد و به کمک عقل سلیم و منطق صحیح، مقدمات بهتریستن همگانی در جهان فراهم شود.
- بدون تردید حمایت از حقوق مؤلفان و مالکیت‌های صنعتی و تجاری، در امر مبادلات تجارت بین‌المللی کالا و خدمات اثر فراوانی خواهد داشت و به رشد اقتصاد

ملی و جهانی کمک فراوانی کرده، از فقر جهانی کاسته و به صلح بین‌المللی نیز کمک خواهد کرد.

- ضوابط معاهده برن زمینه‌ساز توسعه و رشد اقتصاد ملی و مردمی است. توسعه اقتصاد صحیح فردی و جمعی باعث رشد فرهنگی خواهد شد و تمدن را به دنبال خواهد داشت. (امامی، ۱۳۹۳ ش.)

با این‌که حمایت بین‌المللی از حقوق مالکیت فکری و صنعتی فواید فردی، اجتماعی، اخلاقی و اقتصادی فراوانی در پی داشته و دارد، ولی امروزه متأسفانه این حمایت از مسیر اصلی خود تا حدودی خارج شده، دانش‌های اساسی و تکنولوژی پایه، از این طریق در حیطه انحصاری کشورهای بزرگ جهان درآمده و رنگ و جنبه اقتصادی فراوانی به خود گرفته است و در نتیجه بسیاری از کشورها، خصوصاً کشورهای جهان سوم و در حال توسعه از امتیازات آثار فکری اندیشمندان بزرگ جهان در رشته‌های مختلف علمی، فنی و فرهنگی بی‌بهره مانده‌اند و این کشورها برای رسیدن به رشد علمی، آموزشی و رشد فرهنگی و اقتصادی لازم، دچار مشکلات فراوانی شده‌اند.

البته این کشورها برای رفع موانع و مشکلات مزبور تلاش‌هایی را آغاز کردند که سرانجام، این موضوع در کنفرانس عمومی یونسکو سال ۱۹۶۶ در پاریس مطرح گردید و پس از بررسی‌های لازم با توجه به این‌که امروزه جهان از جهت ارتباطی به دهکده کوچکی تبدیل شده و انحصارطلبی، توالی فاسد فراوانی در پی خواهد داشت، پیشنهاد شد که می‌بایستی و لازم است شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای جهان سوم، به منظور پیوستن این کشورها به کنوانسیون کپی‌رایت و حمایت از حقوق مالکیت فکری، در نظر گرفته شود و امکانات تحول، توسعه و برای پیشرفت این کشورها فراهم گردد، تا صلح جهانی به مخاطره نیفتد.

بنابراین در این راستا لازم دانسته شد، در مقررات معاهده برن و کنوانسیون جهانی کپی‌رایت «U.C.C» اصلاحاتی صورت گیرد و اقداماتی به نفع کشورهای در حال توسعه یا جهان سوم به عمل آید.^{۱۰}

در جلسات کنفرانس مالکیت فکری سال ۱۹۶۷ که در استکهلم تشکیل شده بود، از جانب کشورهای در حال توسعه، پیشنهاد شد: در زمینه آثار علمی و فرهنگی مورد نیاز در امور آموزشی و تحقیقاتی، با پرداختن حق‌التألیفی منصفانه به مؤلفان ملی کشورهای توسعه‌یافته، موافقت شود محدودیت‌های کپی‌رایت موجود در کشورهای پیشرفته به نفع کشورهای در حال توسعه یا جهان سوم مرتفع گردد و اجازه ترجمه و تکثیر اصل آثار فکری کشورهای توسعه‌یافته به آنان اعطا گردد.

پیشنهاد مزبور در کنفرانس استکهلم مورد بررسی قرار گرفت که سرانجام در کنفرانس مورخ ۲۴ ژوئیه ۱۹۷۱ پاریس الحاقیه‌ای تحت عنوان ضمیمه معاهده برن به تصویب رسید و به موجب این الحاقیه صدور مجوز اجباری، تحت شرایط مقرر در ضمیمه معاهده برن به وسیله کشورهای پیشرفته برای کشورهای در حال توسعه پذیرفته شد و پس از اصلاحات صورت‌گرفته در کنوانسیون جهانی مالکیت فکری یا کپی‌رایت (یو.سی.سی) و کنوانسیون برن، ضمیمه مصوب سال ۱۹۷۱، در سال‌های ۱۹۷۴ و ۱۹۷۵ قابلیت اجرایی پیدا کرد.

ضمیمه معاهده برن حاوی مقررات ویژه‌ای برای کشورهای در حال توسعه است که دارای ۶ ماده و بندهای متعدد است که در مجموع این ضمیمه با هدف کمک و مساعدت به کشورهای در حال توسعه و دادن مجوز اجباری برای ترجمه آثار فکری مؤلفان کشورهای پیشرفته یا تکثیر اصل آثار فکری مزبور، به این کشورها، به تصویب کشورهای عضو اتحادیه برن رسیده است.

همانطور که عنوان شد ضمیمه معاهده برن شامل مقررات و ضوابط ویژه‌ای است که به نفع کشورهای در حال توسعه، مورد تصویب کشورهای عضو اتحادیه برن قرار گرفته است.

بنابراین باید مشخص گردد چه کشورهایی در حال توسعه محسوب می‌گردند و مزایای ضمیمه معاهده برن برای این کشورها کدام است؟ که به شرح زیر توضیح داده خواهد شد:

۱- کشورهای در حال توسعه

طبق مستفاد از ماده نخست ضمیمه معاهده برن، کشوری در حال توسعه محسوب می‌شود که از نظر وضع اقتصادی، نیازهای اجتماعی یا فرهنگی و سایر عوامل مؤثر، با خصوصیات و مشخصات و ضوابط مورد قبول مجمع عمومی سازمان ملل متحد، انطباق داشته باشد. به عبارت دیگر در واقع سازمان ملل آن کشور را به عنوان کشور در حال توسعه بشناسد و آن کشور نیز بپذیرد که جزء کشورهای در حال توسعه است و مایل خواهد بود از مزایای ضمیمه مذکور بهره‌مند گردد و سند این پذیرش را تقدیم دبیر کل سازمان ملل کرده یا به ضمیمه مزبور بعداً ملحق گردد و اعلام کند که مایل است از امتیازات آن بهره‌مند شود، البته ممکن است کشوری خود را کشور پیشرفته و توسعه‌یافته بداند و نخواهد از امتیازات ضمیمه بهره‌مند گردد و یا مراتب مزبور را پس از پذیرش، اعلام کند که در این صورت از ردیف کشورهای در حال توسعه خارج شده و نمی‌تواند از مزایای مزبور استفاده کند.

۲- مزایای ضمیمه معاهده برن برای کشورهای در حال توسعه

اولین و مهم‌ترین امتیاز ضمیمه معاهده برن برای کشورهای در حال توسعه، صدور مجوز اجباری ترجمه یا مجوز تکثیر اصل آثار فکری مورد حمایت است و

امتیاز بعدی آن عبارت است از رشد اقتصادی فردی و اجتماعی و شد مبادلات بین‌المللی کالا و خدمات ک به شرح آتب توضیح بیشتری داده خواهد شد:

۱-۲- شرایط اخذ مجوز اجباری: کسب مجوز اجباری برای ترجمه یا مجوز

تکثیر اصل آثار فکری مورد حمایت با تحقق شرایط زیر امکان‌پذیر است:

- گذشتن سه سال یا بیشتر طبق قانون کشور متبوعه مؤلف، از تاریخ اولین انتشار اثر فکری، مشروط بر این که اثر مزبور به زبان کشور متقاضی ترجمه نشده و یا اصل اثر مزبور در آن کشور تکثیر یا منتشر نگردیده باشد. در این صورت اعطای مجوز اجباری، شش ماه بعد از انقضای مدت مزبور، امکان‌پذیر است (قسمت الف بند ۴ ماده ۲ ضمیمه).

- گذشتن یک سال از تاریخ اولین انتشار بعضی از آثار فکری که نه ماه بعد از انقضای مدت مزبور، صدور مجوز اجباری ترجمه یا تکثیر اصل اثر امکان‌پذیر است (قسمت الف و بند ۴ ماده ۲ ضمیمه).

- مجوز اجباری منحصرأ برای استفاده آموزشی، تحقیقاتی یا دانشگاهی صادر خواهد شد و نباید جنبه تجاری، سودجویی، کسب درآمد و تجارت داشته باشد (بند ۵ ماده ۲ ضمیمه).

- بی‌نتیجه‌ماندن تلاش برای کسب اجازه از مؤلف یا صاحب اثر فکری، یعنی اخذ مجوز اجباری از کشوری در صورتی امکان‌پذیر خواهد بود که متقاضی کسب مجوز، اعم از مترجم یا ناشر کشور در حال توسعه، برای یافتن مؤلف و دارنده امتیاز نشر (ناشر) کشور متبوع مؤلف یا ناشر و اخذ اجازه از طریق مراکز اطلاع‌رسانی آنان یا مرکز اطلاع‌رسانی منطقه‌ای کپی‌رایت یا مرکز اطلاع‌رسانی بین‌المللی وابسته به یونسکو، تلاش کافی به عمل آورده، ولی به نتیجه‌ای نرسیده باشد و یا مذاکرات به عمل آمده از جهت اقتصادی و تجاری متعارف در ارتباط با موضوع، بی‌ثمر مانده باشد.

- عدم آمادگی ناشر در مدت معینی برای عرضه اثر موضوع درخواست به زبان اصلی یا به زبان متقاضی به قیمت معادل قیمت تمام‌شده در کشور متبوع متقاضی (قسمت الف بند ۵ ماده ۳ ضمیمه). مدت مزبور در امور آموزشی و پژوهشی یک سال و در سایر موارد سه تا هفت سال پیش‌بینی شده است (بند ۶ ماده ۲ ضمیمه).
- تضمین ترجمه صحیح و دقیق متن اثر به موجب قوانین داخلی کشور متبوع متقاضی ترجمه (قسمت ب بند ۶ ماده ۴ ضمیمه).
- تضمین ترجمه صحیح و دقیق متن اثر به موجب قوانین داخلی کشور متبوع متقاضی ترجمه (قسمت ب بند ۶ ماده ۴ ضمیمه).
- رعایت حقوق معنوی و ذکر نام مؤلف در تمام نسخه‌های تکثیر یا ترجمه‌شده (بند ۳ ماده ۴ ضمیمه).
- عدم پشیمانی مؤلف از نشر و پخش اثر (بند ۸ ماده ۲ ضمیمه).
- تعهد عدم صدور نسخه‌های ترجمه یا تکثیرشده به کشورهای دیگر، مگر برای اتباع آن کشور که در کشور دیگر اقامت دائم یا موقت دارند، البته آثار ترجمه‌شده به زبان‌های انگلیسی، اسپانیایی یا فرانسه مشمول این ممنوعیت نخواهد بود (قسمت الف بند ۴ ماده ۴ ضمیمه).
- ۲-۲- سایر امتیازات:** سایر امتیازات و مزایای ضمیمه معاهده برن برای کشورهای در حال توسعه عبارتند از:
 - امکان استفاده علمی، ادبی و هنری از آثار مؤلفان و مصنفان و هنرمندان کشورهای مترقی و پیشرفته عضو اتحادیه کنوانسیون برن.
 - رسیدن به رشد اقتصادی فردی و جمعی کشورهای در حال توسعه، به کمک آثار فکری کشورهای پیشرفته.
 - رسیدن به رشد فرهنگی، اخلاقی و رسیدن به تحولات لازم اجتماعی.

- رسیدن به رشد مبادلات اقتصادی در تجارت بین‌المللی خدمات و کالا و در نتیجه کاهش فقر اقتصادی و اخلاقی فردی و جمعی و فراهم‌شدن موجبات رفاه نسبی و رسیدن جوامع به تمدن مناسب.

- رهایی از استعمار و بهره‌کشی. به این معنا که وقتی نیاز اقتصادی و فرهنگی جامعه‌ای از طریق صحیح و منطقی مرتفع گردد، وابستگی‌های غیر عادلانه کاهش خواهد یافت و هیچ فردی یا جماعتی قادر نخواهد بود از ضعف فکری، فرهنگی یا اقتصادی دیگران سوء استفاده کرده و از آنان بهره‌کشی کند و استعمار و استثمار بعضی از کشورها به وسیله کشورهای دیگر نیز منتفی خواهد شد.

- جلوگیری از جنگ با برقراری تعادل اقتصادی و رفع اختلافات عقیدتی یا سیاسی از طریق گفتگو برای دستیابی به حقیقت و پذیرش واقعیت‌ها.

- کاهش فقر جهانی و دستیابی مردم همه جوامع به رفاه نسبی مادی و معنوی که به صلح جهانی کمک خواهد کرد. توضیح آنکه اختلافات طبقاتی و وجود تبعیض چه در داخل یک کشور و چه در سطح جهان، عامل بزرگ و شاید تنها عامل اساسی ناآرامی منطقه‌ای، محلی و بین‌المللی و مخل صلح و آرامش جهانی است. بنابراین توسعه اقتصاد و رشد تجارت بین‌المللی علمی نه سیاسی و همچنین اقدامات منطقی بین‌المللی به منظور کاهش فقر اقتصادی و فقر معنوی در جهان، بدون تردید تأثیر حتمی در استقرار صلح و آرامش بین ملت‌ها خواهد داشت.

بنابراین امیدواریم روزی برسد که به جای مسابقه تسلیحاتی و کشت و کشتار انسان‌ها، جهان به فکر اعتلای فرهنگ و اخلاق صحیح همگانی، به دور از هر گونه دامن‌زدن به خرافات و عوام فریبی، به منظور ایجاد مدینه فاضله و رساندن بشریت به فضیلت و کرامت شایسته انسانی باشد و واقعاً بپذیرد که:

بنی‌آدم اعضای یک پیکرند که در آفرینش ز یک گوهرند
چو عضوی به درد آورد روزگار دگر عضوها را نماند قرار

به امید فرارسیدن آن روز و گسترش عدالت واقعی در سراسر جهان.

نتیجه‌گیری

شناسایی مالکیت فکری، ادبی و هنری و تضمین حمایت قانونی از حقوق ناشی از این نوع مالکیت‌ها، فواید فراوانی از لحاظ فردی و اجتماعی در پی داشته و خواهد داشت.

از نظر فردی، تضمین حقوق معنوی و مادی متفکران و صاحبان اندیشه هر کشوری، سبب اعتباربخشیدن به شخصیت، شهرت و اعتبار مؤلفان و عامل مهمی در جهت تشویق پژوهشگران در خلق آثار علمی، ادبی و هنری محسوب می‌گردد و در تحریک نیروی خلاقه انسان‌ها و پرورش استعدادهای نهفته نوجوانان، جوانان و سایر افراد، برای خلق آثار فکری مفید و مؤثر بوده و در رشد همه‌جانبه هر جامعه، نقش فوق‌العاده‌ای ایفا خواهد کرد. به عبارت بهتر، احترام قائل‌شدن و ارج نهادن به حقوق اندیشمندان و مؤلفان در رشد و توسعه خلاقیت و فراهم‌شدن زمینه‌های گوناگون، ابتکار در موضوعات علمی، ادبی و هنری در همه جوامع بشری تأثیر اساسی خواهد داشت و در مجموع به رشد علمی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و اخلاقی در سطح جهان نیز کمک شایانی خواهد کرد.

اهمیت و ارزش معنوی آثار فکری به درجه‌ای است که مجمع عمومی سازمان ملل متحد با توجه به ماده ۲۷ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ میلادی، حقوق مالکیت فکری را به عنوان یکی از حقوق اساسی انسان‌ها شناخته و عنوان کرده است هر فردی حق دارد از حیثیت معنوی ناشی از آفرینش فکری خود دفاع کند و چون حقوق معنوی و مادی هر اثری دارای احترام است، باید از طریق وضع قانون، در همه کشورهای جهان مورد حمایت قرار گیرد.

از نظر عمومی و اجتماعی نیز حمایت از حقوق مالکیت فکری و معنوی، فواید بی‌شماری در پی خواهد داشت. از جمله فواید اجتماعی آن، این است که از فرار

مغزهای پژوهشگر و پوینده کشورها جلوگیری می‌کند و در نتیجه به پیشرفت‌های علمی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و هنری کشورها کمک فراوانی می‌نماید و در ایجاد صلح و امنیت جهانی نیز تأثیر فراوان ویژه‌ای خواهد داشت.

با وجود فواید بی‌شمار و فراوانی که شناسایی و تضمین و حمایت از حقوق مالکیت فکری در پی دارد و اهمیت آن غیر قابل تردید است، در این رابطه، جهان با مسائل و مشکلات فراوان مهمی رو به رو است. مهم‌ترین مشکلی که دامن‌گیر مخصوصاً کشورهای جهان سوم و در حال توسعه شده است، عبارت از انحصاری شدن دانش‌های اساسی و تکنولوژی پایه است که امروزه در حیطه و سلطه بعضی از کشورهای پیشرفته قرار گرفته است، به این توضیح که در حال حاضر کشورهای بزرگ و قدرتمند جهان، با توانایی‌های اقتصادی فراوانی که دارند، توانسته‌اند در سایه انضباط صحیح قانونی و ارج نهادن به حقوق مختلف افراد، از جمله تضمین حقوق مادی و معنوی مؤلفان آثار علمی، ادبی و هنری، موفق شده‌اند اندیشمندان و متفکران بسیاری از کشورهای مختلف جهان و حتی متفکران کشورهای جهان سوم را به کشور خود جلب و جذب کنند و به کمک این افراد با استعداد توانسته‌اند به رشد علمی ارزنده‌ای دست یافته و از علوم، فنون و تکنیک‌های مهم و باارزشی برخوردار گردند و با وضع مقررات شدید و قوی در زمینه حمایت از مالکیت فکری و کپی‌رایت، علوم اساسی و پایه را به انحصار خود درآورند که در نتیجه، کشورهای دیگر مخصوصاً کشورهای در حال توسعه به منظور رسیدن به رشد علمی، آموزشی و توسعه فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، دچار مشکلات فراوانی شده‌اند.

البته امروزه کشورهای جهان سوم در اثر تلاش و پیگیری‌های مستمر تا حدودی با تصویب ضمیمه معاهده بین‌المللی برن از این بن‌بست رهایی یافته‌اند که شرح مختصر آن در مقاله حاضر به رشته تحریر درآمده است.

پیشنهاد

طبق نظر اکثر دانشمندان و جامعه شناسان جهان، صلح، امنیت و آسایش و همچنین رشد اقتصادی، سیاسی، علمی، اجتماعی و اخلاقی کشورها و همچنین در سطح جهان، در گرو تأمین و استقرار عدالت واقعی اجتماعی درون و برون‌مرزی است و اگر جهان خواستار آرامش باشد، باید در این زمینه از هیچ کوشش و تلاشی، غافل نماند.

پی‌نوشت‌ها

1. Les mesures prises en faveur des pays en voie de developpement dans le cadre de la convention de berne (annexe a lacte de 1971)
۲. در زمان امپراطوری لویی ۱۴ و ۱۶ و قبل از انقلاب کبیر فرانسه، وزیر عدلیه، ریاست اداره مهنداری سلطنتی را عهده‌دار بود و در حال حاضر نیز این عنوان حفظ شده و وزیر دادگستری را Garde Des Sceaux می‌نامند.
3. Lettre De Chancellerie
4. Concession Royale
5. The Statute Of Anne
6. Convention De Bern Pour La Protection Des Oeures ET Artistiques. Bern; "Convention for the Protection of Literary and Artistic. Works".
۷. چین در سال ۱۹۹۴ به عضویت معاهده برن پذیرفته شده است.
۸. کنگره پاریس ۱۸۹۷، برلین ۱۹۰۸، برن ۱۹۱۴، رم ۱۹۲۸، بروکسل ۱۹۴۸، استکهلم ۱۹۶۷ و پاریس ۱۹۷۱، در زمینه تکمیل معاهده برن نقش داشته‌اند.
۹. یونسکو (UNESCO) مخفف جمله « United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization» و به معنی سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد وابسته به شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد است که در چهارم نوامبر ۱۹۴۶ به وجود آمد. در زمان تأسیس یونسکو فقط ۲۰ کشور عضو آن بودند و در سال ۲۰۰۰ دارای ۱۶۷ عضو گردید.
10. U.C.C: Universal Copyright Convention

فهرست منابع

الف - فارسی:

- امامی، اسدالله. (۱۳۸۶ ش.). حقوق مالکیت معنوی. تهران: نشر میزان، جلد اول، صص ۹، ۴۰.
- سنهوری بک، عبدالرزاق. الوسیط، احمد. (۱۹۶۷ م.). شرح قانون مدنی. قاهره: چاپ مصر قاهره، جلد هشتم، ص ۴۹۲.
- صدارت، علی. نراقی، مهدی. (۱۳۸۱ ش.). تحول حقوق مالکیت معنوی. نشر مرکز تحقیقات. ص ۹۸.
- صفایی، سیدحسین. (۱۳۷۹ ش.). حقوق مدنی، اشخاص و اموال. تهران: نشر میزان، صص ۱۲۴، ۱۶۹.
- کاتوزیان، ناصر. (۱۳۸۶ ش.). اموال و مالکیت. تهران: نشر میزان، ص ۱۲.

کلمبه، کلود. (۱۳۸۵ ش.). *اصول حقوق مؤلف و حقوق جنبی در جهان*. مترجم علیرضا محمدزاده وادقانی، تهران: نشر میزان، صص ۳۸-۳.

ب - لاتین:

Desboit, H. (1966). *Le Droit D' Auteur En France*. Paris: Dalloz.

Edelman, B. (1999). *Le Propriete' Litteraire ET Artistique*. Paris: Dalloz.

Robert, G. (1997). *Code De La Propriete Intellectuele*. Paris: Dalloz.

یادداشت شناسه مؤلف

اسدالله امامی: عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.

**La Protection Internationale De Propriete' Morale Ou
Intellectuelle Et Les Avantages De L' Annex De Convention De
Berne En Faveur Des Pays De Developpement**

Assadollah Emami

Abstrait

Les Meseures Prise En Faveur Des Pays En Voie De Developpement Dans Le Cadre De La Convention De Berne (Annex A' L' Acte De 1971 Paris) Contenant 6 Articles Au But De Repost Et Supprimer Des Obstacles Pour Traduction Et Aussi Pour Puclication Des Oeuvres Originals Scientifiques , Litteraires Et Artistiques Des Auteurs Des Pays Developpe's En Faveur Des Pays En Voie De Developpement

Les Mots Proppers

Convention De Berne, Annex A' Convention De Berne, Les Pays Developpe's, Les Pays En Voie De Developpement, Les Mesures Protection